

Ziljski apnenec, c) sami Ziljski skladi; d) je Verfenski škrilnik; e) Hallstatt-ski dolomit.

Kdo bi verjel, da smo v tej podobi narisali silno veliko časa, v katerem se je zgodilo toliko prememb, da bi jih vsi zgodovinarji ne mogli popisati. Tako, kakor tukaj obliče stoji, vidimo, da Verfenski skladi drugače leže od Ziljskih in že priprost človek zdrave pameti bi rekel: Ziljske sklade je neka moč od juga vzdignila proti severu, in potem še le so se Verfenski škrilniki in s časoma tudi Hallstatski dolomiti tu vrhi vgnjezdili. — Če tako pové, rekel bi, da je vedež. Škoda, da ni geolog. Čudno bi se mu pa vendar zdelo, kako, da so le-ti skladi prišli tako na visoko. To bi mu moral jaz razložiti dokazovaje mu, da ob času, ko so se delali škrilniki Verfenskih skladov, je morje vse drugod stalo kakor ob času premovalne tvorbe.

Sploh se je varovati, pri tacem premišljevanji gledati na to, kako zdaj stoji svet; vrlo zanimivo bilo bi pa preiskovati, kako je svet stal tačas, ko se je delala ta ali ona tvorba. Toda to je težavno delo in samo učenemu mogoče, ki pozná zemljo na stotine milj na dolgo in široko.

Da so tudi Verfenski skladi nastali v morji, kažejo nam okamnine, med katerimi so imenitni „Ammonites binodosus, Posydonomia Clarai“ itd., ki se nahajajo na „Zemlji“ pri Idriji in drugod; v Danjah jih nisem dobil.

Na Gorenskem so ti skladi jako razširjeni ter se vlečejo od Idrije doli skozi Podlipo do Vrhnike in Loga; od tukaj na Loko in Kranj. Po samem se prikažejo ob panogi Šmarne gore, potem kakor otoki blizu in daleč okoli Turjaka, pri Zelimljah; tudi okoli Broda in Banjeluke se kažejo skoraj v kolobarji. Navadno so bogati železne rude, zlasti blizu Podlipe, kjer se nahaja rujavec in burel ali manjanova ruda.

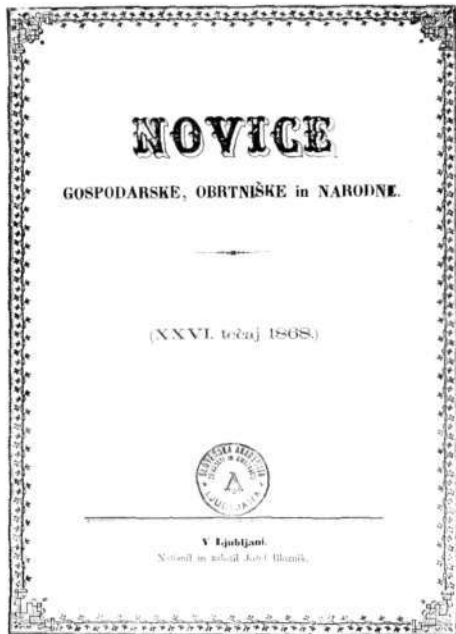
V Hallstatt-skih skladih se nahaja med družimi ravno tisti „Orthoceras dubium“ kakor v Hallstatt-u, toraj ni dvombe o njih stratografiškem mestu. Zarad svoje prostranosti so ti skladi jako imenitni; skoraj bi rekel, da nobena formacija ni tako razširjena po Kranjskem, kakor le-

tá. Zdaj kot apneneci, zdaj kot dolomiti sestavljajo navadno najvišja slemena kranjskih gor ter se vlečejo okoli Idrije proti Polhovemu gradu in Lučni, nastopijo pri Loki in Kranju, njih je Jelovica in Ratitovec in večdel Šmarna gora. Tudi na vzhodni strani sestavljajo južne dele kamniških planin, kranjsko-štajersko pogričje, apnenčne gore blizu Kamnika, dolomit hriba sv. Valentina itd. Na južnem Kranjskem so dalječ razširjeni ter se od Vrhnike vlečejo skozi Cirknico, Lož na Hrvaško in Primorsko.

Popisal Janez Zajec

Pripis

Janez Zajec je bil kot kmečki sin, rojen 15. decembra 1842 v Zimaricah pri Sodražici in umrl 14. julija 1872 v Gradcu, kjer je tudi pokopan. Gimnazijo je obiskoval v Novem mestu (1857—64), v Gradcu je študiral naravoslovje, bil suplent na klasični gimnaziji v Ljubljani in gimnaziji v Kranju in profesor na gimnazijah v Vinkovcih in Novem mestu. Poučeval je prirodopis, matematiko, fizi-

ko in slovenščino. V Novem mestu zadnje šolsko leto (1872) ni več učil, močno jetičen se je šel zdraviti v graško bolnišnico.

Bolj kot poljudno-znanstveni pisec je Zajec več prevajal. Tako Schödlerjevo »Minerologijo in geognozijo« (1871), kjer je izvirnik dopolnil z opisi pojavov na slovenskem ozemlju (premogovni skladi, trias v Alpah, terciarne tvorbe) in se terminološko naslonil na Frana Erjavca priredbo »Rudninoslovja« S. Fellöckerja (1867).

Vir: J. Munda, Slovenski biografski leksikon, zv. 14 (v tisku).

NOVICE gospodarske, obrtniške in narodne so v 26. letniku (15. 4. 1968, št. 16, str. 124–125 in 29. 4. 1968, št. 18, str. 141) objavile pod poglavjem Natoroznanske stvari zanimiv spis Janeza Zajca: Geološki izhod (= geološki izlet), ki smo ga zaradi prvih geoloških podatkov zgornje Selške doline v celoti ponatisnili. Hkrati se zahvaljujemo geologu prof. dr. Antonu Ramovšu, ki je ta spis danes po domala 120. letih strokovno ocenil in napisal svoje mnenje.

Uredništvo

OB SPISU »GEOLOGIČEN IZHOD« J. ZAJCA

Janez Zajec, šolani naravoslovec, in kot sam piše leta 1868 »še malo skušeni geolog«, je bil nedvomno navdušen in iz šole kar dobro podkovan, vendar brez terenskih izkušenj, saj je veliko premlad umrl, da bi mogel globlje zaorati geološke brazde in z izsledki raziskovalnega dela zapustiti pomembnejše ugotovitve.

Spis »Geološki izhod I in II« je nekaj, kar doslej poznamo iz njegovega objavljenega geološkega gradiva, verjetno pa je napisal še kaj drugega. Ni se oglašal v Letopisu Dunajskega geološkega zavoda, kjer so takratni geologi objavljali svoje izsledke. V omenjenem spisu naj-

prej čisto zanimivo pokaže nastajanje usedlin in okamnin v njih, nato pa popelje popotnika ob Sori proti Zalemu Logu in v Danje. Najprej naleti na »škrilnik« (= skrilavec), ki mu je kasneje F. Kossmat dal ime zaliloški strešni skrilavec, zraven pa še na skladnat apnenec, medtem ko so više drugačni, svetlejši apneneci. Vse plasti od Železnikov do Danj uvršča med ziljske kamnine ali med spodnjo premogovno tvorbo; semkaj naj bi po njem spadale še vse kamnine od južnega roba Bohinjske doline, Ljubljanskega gradu in Litije in nastajale naj bi v sladki vodi. Zanimivo je, da pri Češnjici omenja školjke vrste *Productus giganteus* (= ramenonožec), ki pa ga v takojšnjih zanj veliko premladih plasteh ne more biti in je živel samo v morju. Danes vemo, da so vse plasti med Železniki in Danjami deloma triasne, deloma pa jurske in kredne starosti, medtem ko karbonskih ni vmes.

Nad Spodnjimi Danjami je v drugem sestavku opisal hallstattske apnenice, bele in rdečkasto pisane, sem ter tja z rožencem, in dolomit; te kamnine pa so takrat uvrščali v srednjetriasno dobo. Zato je Zajec škrilnike za Danjami uvrstil v spodnjetriasno dobo, čeprav so prav takšni, kot so tisti pod Danjami. Danes tudi vemo, da tam okoli ni hallstattske plasti in tudi ne spodnjetriasne kamnin. Geološke razmere, kot si jih je zamišljal, je predstavil v geološkem profilu skozi Danje, ki ima samo zgodovinski pomen.

Na koncu naj povem še, da je imel mladi Janez Zajec kar dobro geološko znanje, je pa pač mlad prehitro našel ustrezne plasti tistim, ki se jih je naučil med študijem in zanje ni dobil ustreznih fosilnih ostankov. Bil pa je skoraj gotovo drugi slovenski šolani naravoslovec in hkrati tudi geolog, prvi za Markom Vincencem Lipoldom, ki pa je ostal tudi geološki javnosti neznan.

Anton Ramovš